

FOTO: FREDRIK HAGEN, NTB SCANPIX

de som vil skrive testament skal tilgodese organisasjonene.

Nå er ikke all påvirkning til opprettelse av testament til påvirkerens egen fordel juridisk uholdbart, men at noe er juridisk holdbart hindrer ikke at det ut fra etiske betraktninger ikke er å anbefale. Det overrasker at organisasjonene går ut til allmennheten på denne måten. Dertil kommer at åpne, gratis møter lett også tiltrekker seg deltagere som kan være lett påvirkelige i den gode saks tjeneste. Annonseringen leder tanken hen til en omskriving av den katolske kirkes setning i tidligere tiders avlatshandel. Når pengene i kassen klinger, motforestillingene så lett forsvinner.

Johnny Melnæs
advokat

Kom og kjenn på rystelsene!

Ledelsen i Norges Geotekniske Institutt (NGI) skriver i Aftenposten 16. september at rystelser i bygg som skyldes anleggsarbeid eller veitrafikk, er noe vi må akseptere. Virkeligheten for oss som er utsatt for kraftige rystelser fra veitrafikk er en helt annen enn den NGI beskriver.

Langs vårt borettslag på Bjølsen i Oslo er det betydelig buss-trafikk. Når bussene passerer et bestemt punkt kjennes det kraftige rystelser i våre bygg. Måleresultater viser vibrasjoner på fire ganger grenseverdien for hva som bør oppnås for eldre bebyggelse. NGI nevner riktignok i en bisetning at det finnes slike grenseverdier. Vi opplever at kommunens strategi er pulverisering av ansvar samt uthaling i håp om at vi til slutt gir opp. Vi skulle ønske at NGI markerte en mer offensiv innsats for å hjelpe beboere som plages av rystelser og som ser at tapetet sprekker opp. Hovedbudskapet er tydeligvis at det er oss det er noe feil med!

Kan NGI hjelpe til med å fortelle Oslo kommune at det faktisk er grenseverdier for vibrasjoner, og at det er veinholder som må være ansvarlig når veitrafikken skader hus og plager beboere? Vårt borettslag tar gjerne imot besøk fra NGI slik at de kan kjenne på rystelsene, sjekke våre fagrapporter og gi Oslo kommune råd om tiltak.

Knut Sørgaard
styremedlem i borettslag og geolog

Årsavgiften bør fjernes

Erling Dokk Holm har 20. september en kommentar for bompenger som ikke bør stå uimotsagt. Han tror tydeligvis at bilistene ikke allerede betaler for veibruken. Men det gjør de jo. Gjennom kjøpsavgifter, langt på vei verdens høyeste, drivstoffavgifter og årsavgift. Det man

Med de nye bomstasjonene i Oslo vil det nesten ikke være mulig å bruke bilen uten å betale ekstra for veien man allerede har betalt for

reagerer på, er at man betaler igjen for noe man allerede har betalt for. Eller skal ingen veier være inkludert i disse avgiftene? Med de nye bomstasjonene i Oslo vil det nesten ikke være mulig å bruke bilen uten å betale ekstra for den veien man allerede har betalt for.

En logisk konsekvens av alle bompengene er at for eksempel årsavgiften forsvinner. Som en begynnelse til at man betaler for å bruke bilen, ikke for å eie den. Og det er jo bruken som forurenser og belaster nærmiljøet.

Hans Magnus Borge
Oslo

Jøder og kristne

I søndagens kjappis-kryssord ble ordet israeler løst med «jøde». Helt riktig, bevares, men kan den samme logikken brukes for «nordmann», løst med «kristen»? Dessverre er dette den rådende sammenblanding blant «vanlige» folk. Visst finnes det jøder i Israel, og visst finnes det kristne i Norge, men altså...

Carl Weisser
Asker

Ulikhet og utrygghet

Aps nestleder Hadia Tajik reflekterer i Aftenposten over årsaker til utrygghet, urettferdighet og fremmedgjøring i arbeidslivet.

Tilnærmingen er for snever og ensidig rettet mot bruken av nasjonale politiske virkemidler. Det er grenser for hva nasjonal politisk styring og lovgivning kan gjøre for trygghet i arbeidslivet og økt sysselsetting.

Den politiske debatten her hjemme om arbeidsvilkår og faglige rettigheter må i større grad våge å ta inn over seg vår avhengighet av og tilhørighet til Europa. Berøringsangsten for EU og EØS-medlemskapet synes i økende grad å underkjenne det faktumet at vi tross alt har akseptert de fire friheter. Fire friheter som betyr langt mer for vår egen sysselsetting, arbeidslivstrygghet og fremmedgjøring enn om antall midlertidige ansatte øker marginalt eller ikke.

Politiske diskusjoner om hvem som har den beste sysselsettingspolitikken, bør derfor dreie seg noe mindre om selvrådighet og justeringer i arbeidsmiljøloven og mer om forpliktende europeisk samarbeid i et felles marked, herunder om implikasjonene av de fire friheter.

Øystein Blymke
tidligere ekspedisjonssjef, Justis- og beredskapsdepartementet

Korrigerings

Avsnitt falt ut

■ Avslutningen kom ikke med i Hans B. Skasets innlegg i gårstidens avis. Slik skulle avslutningen vært:

«Alle visste hva DDR drev med. Ingen gjorde noe, av dem som hadde makt og innflytelse. Russerne har fulgt opp DDRs praksis, og idrettens maktapparat viker unna. Alle vet hvorfor.

NIF bør reetablere sin faglige og moralske standard i (doping) spørsmål hvor kynisk makt-politikk rår grunnen.»

Fri tilgang til forskning uten ulemper

Open Access er på alles lepper etter at forsknings- og høyere utdanningsminister Iselin Nybø (V) og direktør i Forskningsrådet John-Arne Røttingen nylig annonserte at all offentlig finansiert forskning skal publiseres i åpne tidsskrifter fra 2020, skriver innsenderne.

Debatt

Ole Martin Moen
postdoktor i filosofi,
Universitetet i Oslo

Aksel Braanen Sterri
stipendiat i filosofi,
Universitetet i Oslo

Såkalt «Open Access» er på alles lepper etter at høyere utdannings- og forskningsminister Iselin Nybø (V) og direktør i Forskningsrådet John-Arne Røttingen nylig annonserte at all offentlig finansiert forskning skal publiseres i åpne tidsskrifter fra 2020. Med seg har de ti andre forskningsråd, EU-kommisjonen og Det europeiske forskningsrådet. Intensjonen er god, men gjennomføringen kommer med store problemer. Vi foreslår her en annen løsning, som går ut på å lokke tidsskriftredaksjonene vekk fra kloen til de forlagene.

Problemet med lukket forskning

Nybø og Røttingen har rett i at det er et stort problem at offentlig finansiert forskning havner bak betalingsmurer. Det er på kanten til absurd at stater – som i hovedsak er de som finansierer produksjonen av forskning – i etterkant må kjøpe tilgang til sin egen forskning. Et abonnement på et enkelt tidsskrift kan koste over 100.000 kroner i året. Norge bruker 300 millioner kroner årlig på å kjøpe tilgang.

I tillegg til denne kostnaden kommer en samfunnskostnad som det er vanskeligere å tallfeste: At journalister, politikere, aktivister, lærere og offentligheten for øvrig ikke har tilgang til forskningsbasert kunnskap. Det hadde gitt mening å betale tidsskriftene for tilgang til forskning dersom det var tidsskriftforlagene som betalte for at forskningen ble produsert, men det er stater som betaler lønn til forskerne som publiserer forskningen og står for kvalitetskontrollen og redaktørene som siler bidragene.

Dagens ordning er et gjenheng fra fortiden, da tidsskriftene spilte en svært viktig rolle i å spre forskningen. I dag forhindre de at den spres på internett.

Problemet til Nybø og Røttingens forslag er at bare en brøkdel av topptidsskriftene er Open Access. Det betyr at det i mange fagfelt ikke vil være noen topptidsskrifter å publisere i dersom Plan S vedtas.

Et annet forslag

Er det mulig å sikre åpen tilgang til offentlig finansiert forskning uten problemene som hefter ved Nybø og Røttingens forslag?

Her er vårt forslag: Å opprette et fond som skal brukes til å lokke redaksjonene i

de beste tidsskriftene vekk fra forlag som Elsevier, Wiley og Springer, som i dag sitter med makten, og over til åpne publiseringsløsninger.

La oss si at vi valgte ut alle nivå 2-tidsskriftene og satte en pengepremie på hver av dem, for eksempel én million kroner på Econometrica, et topptidsskrift i samfunnsøkonomi. Det vil innebære at vi utlover én million kroner hvert år fremover til den som klarer å lokke Econometrica over til dem ved å lage en attraktiv redaksjonell plattform, inklusive lønn for redaktør- og redaksjonsarbeid.

Gode Open Access-forlag, slik som Michigan Publishing og PLOS, og etablerte tidsskriftforlag, som Oxford University Press, vil konkurrere om redaksjonene.

For de aller største tidsskriftene, som Nature og Science, trengs trolig mer enn én million. La oss si at vi må opp i fem millioner kroner i året før noen gir et så godt tilbud at redaksjonen forlater sin nåværende base.

Dersom vi gir økonomisk støtte til redaksjonell drift av åpne nivå 2-tidsskrifter, gjør vi disse til offentlige goder og gir redaksjonene deres større forhandlingskraft overfor tidsskriftforlagene.

Begrenset gjennomslag?

Hvor mye vil dette koste? Som nevnt finnes det i dag cirka 2000 tidsskrifter på nivå 2. Dersom vi antar at tidsskriftene i snitt får god redaksjonell støtte for én million kroner i året (for svært mange av tidsskriftene, særlig innen humaniora, trengs nok langt mindre), vil det koste to milliarder kroner i året å gjøre alle verdens ledende tidsskrifter åpne. Det er en betydelig sum, men når bare et lite land som Norge betaler 300 millioner for tilgang til tidsskrifter hvert år, er dette småpenger for det internasjonale fellesskapet for å sikre åpen tilgang til forskning.

Den største utfordringen for forslaget er at det for noen redaksjoner vil være vanskelig, av juridiske grunner, å ta med seg tidsskriftet. Mens det noen ganger er redaksjoner eller faglige stiftelser som eier tidsskriftnavnene, er det noen ganger forlagene. Da vil et nytt tidsskriftnavn måtte lages. Idet redaksjonen har forlatt det gamle tidsskriftet, bør i så fall det gamle tidsskriftet miste akkreditering som vitenskapelig tidsskrift av Universitetets- og høgskolerådet, og av tilsvarende institusjoner i andre land.

Kanskje vil en del redaksjoner ikke kunne flykte, selv om vi lover en svært stor sum for å gi redaksjonell støtte. Det vil i så fall legges en begrensning på hvor stort gjennomslag forslaget vårt vil ha. Fordelen med forslaget vårt er imidlertid at i den grad det har begrenset gjennomslag, vil det også ha begrenset utgifter. Utgiftene kommer bare i den grad nivå 2-tidsskrifter flyttes fra lukkede til åpne plattformer.

Vi ber Nyhus og Røttingen vurdere dette forslaget som et alternativ til Plan S. Vårt forslag gjør forskning åpent tilgjengelig uten ulemper ved Plan S.